

REGIONALNI PLAN ZA REAGOVANJE NA IZBEGLIČKU I MIGRANTSKU KRIZU ZA EVROPU

Januar - decembar 2017. godine

Osnovne informacije i rezultati

Republika Srbija se, kao i druge države na Balkanu, suočila sa velikim protokom izbeglica i migranata tokom 2015. i početkom 2016. godine. Procenjuje se da je, nakon *de facto* zatvaranja «Balkanske» rute u martu 2016. godine, 150 - 200 osoba svakodnevno nastavilo da prelazi zelene granice iz Bugarske i bivše Jugoslovenske Republike Makedonije. Shodno tome, broj izbeglica i migranata u Srbiji nastavio je da raste sa početnih 2.000 u martu stabilizujući se na oko 6.000 u oktobru.

Početkom decembra 2016. godine, u Srbiji je bilo 6.400 izbeglica i migranata od kojih 80% smeštenih u 13 objekata koje je obezbedila država: pet centara za smeštaj tražilaca azila, pet tranzitnih i dva prihvatna centra. Uz to, 1.000 osoba boravilo je u centru Beograda, a oko 150 tražilaca azila nastavilo je da kampuje na dve lokacije blizu granice sa Mađarskom čekajući na prijem u azilnu proceduru te zemlje. U novembru 2016. godine, Mađarska je smanjila broj tražilaca azila koje prima sa 210 na 100 nedeljno.

Od proleća 2016. godine, uz kontinuiran neregularni dolazak ljudi i uz izlazak koji su susedne zemlje ograničile, tranzit iz 2015. godine pretvorio se u situaciju u kojoj manji broj osoba duže boravi u Srbiji, što je zahtevalo prilagođavanje operativnog odgovora. Humanitarna zajednica ostaje opredeljena da pomogne vladi Srbije u rešavanju novonastale situacije, jačanju nacionalnih sistema – posebno azilnog, implementiranju obaveza preuzetih Deklaracijom iz Nju Jorka uz održavanje kapaciteta da se odgovori hitne potrebe.

Prepoznajući izmenjene okolnosti, vlada Srbije je u septembru 2016, usvojila «Plan reagovanja na povećani broj migranata na teritoriji Republike Srbije za period oktobar 2016 – mart 2017. godine» Plan, koji je u skladu sa sektorskim pristupom Regionalnog plana UNHCR-a za reagovanje na izbegličku i migrantsku krizu (RMRP), navodi aktivnosti i resurse potrebne za smeštaj do 6.000 osoba u državnim objektima tokom zime, a čiji bi boravak trajao nekoliko meseci. U isto vreme, tokom 2017. godine mogao bi se očekivati dolazak još 12.000- 13.000 osoba.

Većina izbeglica i migranata u Srbiji krajem 2016. godine potiče iz zemalja koje «proizvode» izbeglice uključujući i osobe sa specifičnim potrebama poput dece bez pratnje ili dece odvojene od roditelja ili staratelja izvan zemlje porekla (UASC). Vlasti i partneri okupljeni oko RMRP suočili su se na nizom izazova, uprkos konstruktivnoj reakciji. Prema Ministarstvu unutrašnjih poslova, 11.840 osoba izrazilo je nameru da traži azil u periodu od januara do novembra 2016. godine, što zahteva sistematsko evidentiranje ove populacije u zemlji i dalje jačanje azilnog sistema u skladu sa međunarodnim standardima. Uprkos naporima vlasti i partnera okupljenih oko RMRP da unaprede uslove prijema širom zemlje, smeštajni kapaciteti su se pokazali nedovoljnima na mnogo lokacija. Nacionalne institucije za zdravstvenu zaštitu pod Ministarstvom zdravlja, kao i nekoliko NVO pružali su

zdravstvenu zaštitu izbeglicama i migrantima. Iako su oni koji duže ostaju stvorili dodatno opterećenje na usluge koje se pružaju primajućim zajednicama, to je takođe otvorilo i mogućnosti za integraciju.

Rezultati

- Vladi Srbije i civilnom društvu pružena je tehnička i finansijska pomoć da bi delotvorno odgovorili na momentalne i produžene humanitarne i potrebe za zaštitom izbeglica /migranata.
- Koordinirani naponi da se obezbedi pristup teritoriji i azilnim procedurama, jačanje azilnog sistema u skladu sa važećim međunarodnim standardima, uključujući i zalaganje za prava tražilaca azila i izbeglica kod relevantnih organa i institucija, uspostavljanje i održavanje sistema za upućivanje, itd.
- Redovni monitoring potreba za zaštitom i razmena informacija o raspoloživim pravima i uslugama, uključujući i o rizicima skopčanim za trgovinu ljudima i krijumčarenje, dobilo je 70.000 izbeglica i migranata.
- Traženje i spajanje porodica u 162 slučaja koja su identifikovana kao odvojena u Srbiji ili na putu za Srbiju.
- 230 tražilaca azila zastupano je u azilnoj proceduri; 21 osoba je dobila međunarodnu zaštitu. Šest izbeglica otputovalo je u treće zemlje u okviru programa preseljenja.
- 69 migranata dobilo je pomoć za dobrovoljni povratak u zemlje porekla.
- Koordinirana podrška državnim institucijama da bi se osiguralo poštovanje prava i zadovoljavanje potreba žena i dece; 3.715 izbeglica/migranata dobilo psihosocijalnu podršku i bilo upućeno na državne institucije; 3.000 žena i devojčica informisano.
- Grčka, BJRM i Srbija uspostavile transnacionalni mehanizam za identifikaciju dece izložene visokom riziku.
- Pomoć pri osnivanju radne grupe za rodno zasnovano nasilje kojom predsedava Vlada i izrada Standardnih operativnih procedura u slučajevima rodno zasnovanog nasilja na nivou države, uz održavanje i jačanje odnosa i kapaciteta partnera u Vladi da obezbede odgovarajuću preventivu i reaguju na ovakve slučajeve; 58 žrtava trgovine ljudima i rodno zasnovanog nasilja smešteno u sigurne kuće; 192 žrtve rodno zasnovanog i drugih oblika nasilja dobilo pomoć putem programa direktne pomoći kroz vođenje slučajeva.
- 300 pripadnika granične policije pohađalo obuke o upravljanju granicama na humanitarni i način i uz poštovanje mera zaštite tj. o sprovođenju standardnih operativnih procedura relevantnih za masovni priliv izbeglica i migranata na granicama.
- Povećani kapaciteti za smeštaj u zimskim uslovima, u cilju uspostavljanja adekvatnijih, bezbednih prostora koji uzimaju u obzir različite potrebe za zaštitom a koji su u skladu sa međunarodnim standardima. Pozitivni primeri: otvaranje centra za prihvatanje tražilaca azila u Bujanovcu, posebno namenjenog porodicama, ženama sa specifičnim potrebama i deci; završetak faze 3 radova u Fabrici duvana u Preševu čime je povećan kapacitet prihvatnog centra na maksimum 1.000 osoba, kao i kreiranje dodatnih opredeljenih prostora za korisnike prema starosti i polu, rekreativni prostori i sanitarni objekti. Nedavno je otvoren centar u Somboru, a rekonstruisano je i još jedno krilo u tranzitnom centru Adaševci.
- 2,500 izbeglica i migranata prevezeno do lokalnih institucija i pružalaca usluga: punktova za registraciju, zdravstvenih ustanova, centara za socijalni rad, itd.

- Više od 88.200 izbeglica i migranata dobilo zdravstvene usluge u državnim objektima.

Pružena je pomoć lokalnim zajednicama izloženim povećanom pritisku za upravljanje otpadom, vodosnabdevanje, procene mogućnosti prerade otpadnih voda kao i procene centara za socijalni rad i domova zdravlja; šest malih grantova dodeljeno je organizacijama civilnog društva u cilju unapređenja socijalne kohezije i unapređenje volonterizma u zajednicama koje su izložene povećanom pritisku od migracija.

Humanitarne potrebe i ugroženost

Imajući u vidu situaciju s kraja 2016. godine, ciljna populacija ovog dokumenta je 6.000 izbeglica i migranata koji ostaju u zemlji, uključujući one koji su izrazili nameru da traže azil i onih koji nastavljaju da dolaze na neregularan način. Prema raspoloživim podacima, 85% populacije iz 2016. godine u Srbiji potiče iz zemalja koje “proizvode” izbeglice, uključujući 61% žena i dece i 39% odraslih muškaraca. Prilično veliki deo ove populacije ima specifične potrebe, posebno deca bez pratnje i deca odvojena od roditelja ili staratelja izvan zemlje porekla (UASC), porodice sa decom, trudne žene, stariji i nesigurni. Izbeglice i migrant koji stižu ili su već u Srbiji izuzetno su podložni krijumčarskim krugovima i skopčanim rizicima, uključujući fizičko nasilje, trgovinu ljudima i eksploataciju. Dok će ograničena pomoć i dalje biti potrebna da se zadovolje momentalne potrebe onih koji dolaze, aktivnosti predstavljene u RMRP su prevashodno fokusirane na populaciju koja duže boravi u zemlji i specifične pristupe zaštiti u smislu smeštaja, hrane, neprehrambenih artikala, zdravstvene zaštite, obrazovanja i rešenja. I dalje će se raditi na elimisanju problema vezanih za zaštitu, uključujući pristup teritoriji i azilnim procedurama, registraciji, dokumentaciji, rizicima izazvanim odvajanjem porodica, seksualnom i rodno zasnovanom nasilju, eksploataciji i trgovini ljudima. Produženi boravak izbegličke /migrantske populacije stavlja dodatni pritisak na pružaoce usluga zdravstvene zaštite, a sve veći broj osoba koje pate od hroničnih bolesti zahteva poseban naglasak na lečenje neprenosivih bolesti i vakcinaciju dece u skladu sa nacionalnim protokolima za vakcinaciju. Takođe postoji i povećana potreba za psihosocijalnom pomoći. U skladu sa međunarodnim standardima, u objektima od čvrstog materijala identifikovano je samo 3.050 mesta adekvatnih za dugoročni boravak. Značajan broj ljudi i dalje je smešten u privremenim objektima koji se smatraju neadekvatnim obzirom na klimatske okolnosti i prosečnu dužinu boravka. Državni objekti, privremeni i stalni, vode konstantnu borbu sa problemima preopterećenosti kapaciteta. Nastaviće se konstantno pružanje pomoći lokalnim zajednicama u vidu opreme i sredstava za pružaoce usluga na lokalnom nivou – centrima za socijalni rad, komunalnim preduzećima, domovima zdravlja – izgradnja interkulturalne interakcije putem podrške organizacijama koje rade na nivou zajednice da bi se premostila socijalna distanca između izbeglica/ migranata i lokalnih zajednica.

Strategija reagovanja i prioriteta

Partneri u RMRP-u nameravaju da nastave da pružaju podršku vladi Srbije da odgovori na i upravlja složenom izbegličkom i migrantskom situacijom. Ova strategija za reagovanje ima za cilj da pomogne Vladi u daljoj izradi i operacionalizaciji održivog, sveobuhvatnog okvira saradnje oko konkretnih akcija u oblasti zaštite izbeglica i upravljanja migracijama.

Strategija predstavljena u RMRP-u podeljena je na četiri strateške oblasti u skladu sa međuagencijskim sektorskim Radnim grupama: (i) Zaštita; (ii) Hrana, smeštaj, neprehrambeni artikli, transport i logistika i sanitarni uslovi; (iii) Zdravstvena zaštita i ishrana; (iv) Podrška lokalnim zajednicama. Ova višesektorska strategija omogućiće da se ojačaju uočene sinergije i omogućiti pragmatičan i operativan pristup u svakom sektoru. Sektorske strateške ciljeve su definisale odnosne međuagencijske Radne grupe i oni su rezimirani u daljem tekstu.

Zaštita

- Obezbediti proces ulaska /okruženje koje uzima u obzir potrebe za zaštitom, uključujući pristup teritoriji, zaštitu od prisilnog vraćanja (*refoulement*), identifikaciju i upućivanje ljudi koje uzima u obzir potrebe za zaštitom, adekvatno i poboljšano upravljanje granicama koje sadrži mere borbe protiv krijumčarenja i trgovine ljudima i azilne procedure/ registraciju;
- Pristup zaštiti i rešenjima, uključujući zakonske puteve, preseljenje u treće zemlje, spajanje porodica, asistirani dobrovoljni povratak i reintegraciju, sa posebnim fokusom na pomoć i unapređenje dugoročne integracije i psihosocijalne zaštite;
- Zalaganje i podrška pristupu azilu putem efikasnije i sveobuhvatnije registracije tražilaca azila, uz osiguranje da oni koji žele da podnesu zahtev za azil poseduju potrebne informacije o tome i da mogu da dobiju pristup pravnoj pomoći u tom postupku;
- Obezbediti pomoć deci – izbeglicama i migrantima putem osnaženih i dobro koordiniranih usluga zaštite dece i psihosocijalne podrške, uključujući i adekvatnih obrazovnih usluga, imenovanja staratelja i razmatranja najboljeg interesa deteta u svim odlukama;
- Podrška jačanju institucionalnog odgovora putem izgradnje kapaciteta, osnaživanja procesa identifikacije osoba sa specifičnim potrebama, nastavka aktivnosti preko odgovarajućih službi i odgovora kroz nacionalne procedure (standardne operativne procedure za seksualno i rodno zasnovano nasilje; za zaštitu dece);
- Osobe sa specifičnim potrebama, poput identifikovane dece bez pratnje i dece odvojene od roditelja ili staratelja izvan zemlje porekla, dobijaju adekvatne usluge poput pravne i psihosocijalne pomoći na participatoran način;
- Zaštita u zajednici osnažena kroz kontinualnu komunikaciju i interakciju sa zajednicama.

Hrana, smeštaj, neprehrambeni artikli, transport i logistika i sanitarni uslovi

- Podrška naporima Vlade da se povećaju kapaciteti za prijem obezbeđenjem smeštaja za kratkoročan i dugoročan prijem izbeglica i migranata;
- Pomoć pri prevozu ugroženih osoba i porodica iz prihvatnih centara do zdravstvenih centara i centara za socijalni rad, kao i drugih pružalaca usluga;
- Sigurnost da će pomoć uspostavljanju vanrednih kapaciteta prerasti u trajnija i održivija rešenja postepenim povećanjem kapaciteta za dugoročni boravak kao i razmatranjem drugih prelaznih opcija poput programa vaučera za iznajmljivanje smeštaja;
- Distribucija neprehrambenih artikala na osnovu potreba.

Zdravstvena zaštita & ishrana

- Sve aktivnosti su planiranje u skladu sa nacionalnim planovima i njihov cilj je pružanje usluga u okviru nacionalnog sistema zdravstvene zaštite, bez uspostavljanja paralelnih sistema.

Podrška lokalnim zajednicama

- Podrška lokalnim zajednicama putem osnaživanja socijalne kohezije i sprečavanja sukoba, uz primenu razvojnog pristupa regovanju i doprinos uspostavljanju održivog i stabilnog razvoja lokalnih samouprava;
- Osnažene usluge na lokalnom nivou da bi se obezbedila odgovarajuća pomoć lokalnim zajednicama pod pritiskom (upravljanje otpadom, vodosnabdevanje, kanalizacija, zdravstvena zaštita i socijalne usluge, infrastruktura vezana za javni prevoz);
- Vidljiva unapređenja infrastrukture u lokalnim zajednicama koje su pod pritiskom radi jačanja solidarnosti i kohezije zajednica.

Partnerstvo i koordinacija

UNHCR i IOM će nastaviti da obezbeđuju snažnu koordinaciju odgovora sa Vladom i između vlade Srbije i partnera u RMRP-u da bi povećali opštu efikasnost i efekat mera i izbegli dupliranje. Radna grupa Republike Srbije za mešovite migracijske tokove predstavlja krovnu strukturu za koordinaciju pod kojom se upravlja odgovorom. UNHCR i IOM će osigurati da zajedničke procene, monitoring i izveštavanje budu vršeni u koordinaciji sa Ministarstvom za rad, Komesarijatom za izbeglice i migracije (KIRSM), Ministarstvom unutrašnjih poslova i drugim relevantnim državnim akterima.

Strukture za koordinaciju Tima UN u Srbiji potpuno su usaglašene sa Modelom koordinacije u izbegličkim krizama (kojim predsedava šef Predstavništva UNHCR-a) i Standardnim operativnim procedurama za objedinjene aktivnosti (kojim predsedava stalni koordinator UN). Stalni koordinator UN i šef Predstavništva UNHCR-a će tesno sarađivati u cilju osiguranja koherentne i komplementarne koordinacije.

Akteri će nastaviti da sarađuju sa mehanizmom za koordinaciju Sistema UN u Srbiji koji se bavi krizom tj. **Tematskom grupom UN za izbeglice (RTG)**. Ova Tematska grupa koordinira rad četiri sektorske radne grupe na čijem je čelu Vlada:

1. Radna grupa za zaštitu izbeglica (kopredsedavaju Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (MINRZS) & UNHCR),
2. Radna grupa za smeštaj /neprehrambene artikle/sanitarne uslove (kopredsedavaju Komesarijat za izbeglice i migracije- KIRSM, MINRZS & UNHCR),
3. Radna grupa za zdravstvenu zaštitu /hranu/ishranu (kopredsedavaju Ministarstvo zdravlja i & WHO) i
4. Radna grupa za podršku lokalnim zajednicama (kopredsedavaju Ministarstvo za lokalnu samoupravu & UNDP).

Uz to, Stalni koordinator UN-a i šef Predstavništva UNHCR-a zajednički vode nekoliko sastanaka na kojima izveštavaju spoljne aktere o aktivnostima vezanim za izbeglice/migrante a koje preduzima Tim UN u Republici Srbiji.

Planirano reagovanje

Zaštita

- Pojačati zaštitu i nadzor granica da bi se obezbedilo okruženje koje uzima u obzir mere zaštite, kao što je pristup teritoriji i procedurama, te pružanje hitne humanitarne pomoći. Obezbediti pristup zaštiti i sva tri tradicionalna trajna rešenja za izbeglice i integraciju za migrante gde je to prikladno u Srbiji putem skrininga stepena ugroženosti i odgovarajuće pomoći /upućivanja;
- Osigurati da odluke vezane za procenu najboljeg interesa/utvrđivanje najboljeg interesa deteta koje donose srpski organi u skladu sa definisanim standardnim operativnim procedurama, budu u suštini svake odluke koja se odnosi na decu. Devojčice i dečaci – izbeglice i migranti dobiće pomoć od dobro koordiniranih službi za zaštitu dece i psihosocijalnu podršku;
- Pružiti osobama sa specifičnim potrebama (UASCs, žrtvama seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, ženama i deci sa specifičnim potrebama, starijima, itd.) odgovarajuće usluge poput pravne i psihosocijalne pomoći. Obezbediti da humanitarni odgovor bude programiran na participatoran način. Uspostaviti dvosmerne kanale komunikacije kao što su informisanje ciljnih grupa, povratne informacije i mehanizme za podnošenje žalbi u cilju preuzimanja odgovornosti u saradnji sa lokalnim vlastima i u partnerstvu sa civilnim društvom;
- Finalizacija Standardnih operativnih procedura za žrtve seksualnog i rodno zasnovanog nasilja detaljno će definisati minimalne procedure i paket usluga za sprečavanje i odgovor u vanrednim situacijama;
- Podrška opciji asistiranog dobrovoljnog povratka i reintegracije za migrante u bliskoj saradnji sa državnim organima Srbije i u zemljama povratka;
- Pomoć i unapređenje integracije, uključujući i putem pojednostavljenog pristupa obrazovanju i mogućnostima zapošljavanja;
- Nastaviti identifikaciju i reagovati na probleme koji se odnose na poštovanje ljudskih prava čime se doprinosi reformi zasnovanoj na ljudskim pravima;
- Poboljšati pristup registraciji svim pridošlicama;
- Sprovesti obuku državnih službenika o pitanjima zaštite izbeglica i migranata;
- Zalagati se i podržavati pristup azilu putem efikasnije i sveobuhvatnije registracije tražilaca azila, osiguravajući da oni koji žele da se registruju dobiju potrebne informacije u tom smislu kao i pravnu pomoć pri podnošenju zahteva;
- Obezbediti registraciju novorođenčadi i izdavanje izvoda iz matične knjige rođenih.

Hrana

- Pružiti izbeglicama pomoć u hrani.

Zdravstvena zaštita i ishrana

- Poboljšati zdravstveno stanje i ishranu izbeglica po dolasku i putem kućnih poseta i mobilnih timova;
- Pomoć postojećim ustanovama zdravstvene zaštite u pružanju primarne zdravstvene zaštite migrantima i izbeglicama (finansiranje angažovanja dodatnog osoblja i obezbeđenje osnovnih lekova); upućivanje i praćenje specifičnih slučajeva kojima su potrebne specijalizovane medicinske usluge; pružanje psihološke i psihosocijalne podrške; poboljšanje zdravstvenog stanja izbeglica i zaposlenih u izbegličkim centrima, zalaganje i tehnička podrška vakcinaciji; usluge reproduktivnog zdravlja i

obezbeđenje potrebnih stvari svim izbeglicama/migrantima; podizanje stepena spremnosti i kapaciteta za reagovanje zdravstvenog sistema obezbeđenjem stručne pomoći, strateških opcija i obuka, kao i nabavkom potrebne opreme i lekova za domove zdravlja u oblastima najizloženijim pritisku (Vranje, Subotica, Kikinda, Sremska Mitrovica i Beograd); izgradnja kapaciteta zdravstvenih radnika; pomoć domovima zdravlja da uspostave sistem koordinacije na lokalnom nivou.

Neprehrambeni artikli

- Distribucija standardnih paketa neprehrambenih artikala izbeglicama.

Smeštaj

- Pomoć pri uspostavljanju novih centara na jugoistoku zemlje i rekonstrukcija postojećih centara za prihvat tražilaca azila širom Srbije i pomoć Vladi pri prelasku sa privremenih objekata na održivija i trajna rešenja;
- Nastaviti zalaganje za moguću implementaciju programa gotovinskih vaučera koji bi obezbedili dostojanstven smeštaj, posebno izbeglica i migranata sa specifičnim potrebama;
- Obezbediti povećanje kapaciteta specijalnih skloništa čiji je prioritet smanjenje rizika od seksualnog i rodno zasnovanog nasilja kao i potreba ugroženih pojedinaca i drugih grupa izloženih riziku kao što su deca bez pratnje ili deca odvojena od roditelja izvan zemlje porekla, žene i deca, porodice i druge osobe sa specifičnim potrebama.

Snabdevanje vodom i sanitarni uslovi (WASH)

- Izgraditi posebna kupatila i toalete za muškarce i žene u skladu sa standardima SPHERE;
- Napraviti jame za smeće.

Podrška lokalnim zajednicama

- Sprovesti opremanje, projektovanje i male infrastrukturne radove u cilju poboljšanja upravljanja otpadom, vodosnabdevanja, pružanja socijalnih i zdravstvenih usluga i prevoza.

Finansijske potrebe – rezime – SRBIJA

Finansijske potrebe po agenciji 3.251.551 (u US dolarima)

Organizacija	Total
Adventist Development and Relief Agency	954.000
ATINA	474.000
CARE International	1.821.987
Caritas	449.799
Danish Refugee Council	2.130.000
Divac Foundation	1.854.000
Humanitarian Center for Integration and Tolerance	64.000
Initiative for Development and Cooperation	30.000
International Affairs Network	24.000
International Organization for Migration	3.800.000
Jesuit Refugee Service	47.000
Medecin du Monde	775.000
Office of the High Commissioner for Human Rights	100.000
People in Need	404.000
Philanthropy	650.000
Save the Children	2.275.191
SOS Children's Villages	1.160.000
UN WOMEN	1.000.000
United Nations Children's Fund	3.475.000
United Nations Development Programme	9.000.000
United Nations High Commissioner for Refugees	6.932.574
United Nations Population Fund	361.000
Vizija Kragujevac	770.000
World Health Organization	700.000
Grand Total	39.251.551

Sektor	Total
Obrazovanje	1.325.000
Hrana	1.549.497
Zdravstvena zaštita i ishrana	3.167.363
Izdržavanje	176.000
Logistika i telekomunikacije	150.000
Operativna podrška	508.000
Zaštita	9.788.434
Smeštaj i neprehrambeni artikli	10.747.935
Podrška lokalnim zajednicama	10.737.648
WASH	1.101.675
Grand Total	39.251.551